

Moodle v síti

Tamara Váňová, Anna Váňová

1

Komu je kniha určena, komu ne a jak s ní pracovat se dozvíte v úvodní kapitole.

2

Druhá kapitola je motivační a popisuje sedm pádných důvodů proč zvolit k výuce a řízení vzdělávání právě systém Moodle.

3

Třetí kapitola popisuje systém z hlediska uživatele v roli hosta. Popisuje navigaci v systému, seznamuje uživatele s rozvržením kurzu a prací s osnovou.

Kniha Moodle v síti vzniká ve spolupráci Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a firmy PragoData Consulting, s.r.o.

1 Úvod

Komu je kniha určena

Tato kniha je určena vzdělavatelům všech typů, kteří nechtějí skončit jako digitální dinosauři čekající odevzdaně jen na to, aby mohli důstojně vymřít, ale rozhodli se držet krok s dobou a se svými žáky/studenty.

Nevyužit komunikačních kanálů, jimiž současná mladá generace patří mezi digitální domorodce informace přijímá a zpracovává ve znalosti, ve svém důsledku znamená, že na své poslání vzdělavatelů do značné míry rezignujeme a rozšiřujeme propast mezi formálním a neformálním vzděláváním.

Sebedůmyslnější technologie ve vzdělávání nemohou člověka nahradit, stejně tak jako ne všechno lze dobře učit pouze virtuálně. Nicméně smysluplné zapojení informačních a komunikačních technologií do výuky nám může přijít vhod v řadě oblastí. S jejich pomocí lze:

- rozšířit vzdělávání z časově a prostorově omezeného rámce kamenné školy,
- více diferencovat specifické potřeby jednotlivých žáků,
- učinit vyučování a domácí přípravu zajímavější, posunout je blíže k situacím z reálného světa,
- vytvořit prostředí, kde se studenti se svými učiteli učí týmové spolupráci, společně vytvářejí projekty, prezentují je světu,
- lépe a efektivněji zvládat některé mechanické úkony jako jsou například drily, které žáci potřebují zpracovávat svou vlastní rychlostí a je škoda plýtvat na ně drahocenný čas v prezenčních hodinách.

Problém totiž nestojí tak, zda hrozí či nehrozí nebezpečí, že technologie jednoho dne učitele nahradí. Dobrého kantora technologie nikdy nahradit nemohou, ale je víc než pravděpodobné, že ti kantoři, kteří umějí s technologiemi efektivně zacházet, nahradí ty, kteří to neumějí. Problém ovšem není v tom umím/neumím, ale spíše chci/nechci umět.

A všem těm, kdo umět chtějí, je určena tato kniha.

Komu kniha určena není

Určitě nečtěte dál, pokud...

- Se domníváte, že k přežití často strastiplného učitelského osudu vám úplně postačí, když znalosti, jež jste měli u závěrečných

státnic, trochu okořeníte zkušenostmi získanými v prostoru mezi sborovnou, katedrou a tabulí. Jinými slovy, pokud nepatříte k těm, kdo jsou přesvědčeni o nutnosti celoživotního vzdělávání se a o potřebě zapojit do něj všechno, co nám ho zpříjemní a zefektivní, pak opravdu raději dál ani nečtete.

- Věříte, že krásné a svaté poslání učitele se automaticky znehodnotí v momentě, kdy se těm nekulturním informačním technologiím povolí vstup do třídy. Nevadí, nejste ani první ani poslední. Stejný pocit pravděpodobně zažívali i naši kolegové v době vynálezu knihtisku. Ten pocit marnosti, že už to nikdy nebude takové, jako když se nádherně vymalovávaly linie jednotlivých písmenek v rukopisech! Nicméně ani pro vás tato kniha asi nebude.
- Čekáte, že se v této knize dozvíte o virtuálním výukovém prostředí Moodle úplně všechno a že všechno musí vypadat přesně tak, jak píšeme a ukazujeme na ilustračních obrazovkách. Moodle se jednak rozvíjí natolik rychle, že by text kterékoli publikace o Moodlu vyžadoval neustálou revizi, aby si mohl činit nárok na úplnost, jednak administrátor vaší školní instalace mohl některé funkce odstranit, jiné pozměnit nebo přidat. Na některých instalacích poznáte na první pohled, že jde o Moodle, protože využívá jeden z nabízených designů, ale na jiných to nepoznáte vůbec, protože si pro svoji instalaci vytvořili nebo nechali vytvořit design zcela originální. Rozdíly ve funkčnosti samozřejmě nebudou velké, ale pokud vám nedělá dobře, když nemáte všechno jednoznačné, dokonalé a neměnné, pak knihu raději odložte a řiďte se jen nápovědou ve vaší školní verzi a pokyny správce instalace.

Nicméně pro skupinu těch pokročilejších a zvědavějších, které jsme povrchním pojetím této knihy zklamali, máme dobrou zprávu: k tématům, která v této knize obsažena nejsou a/nebo je nepopisujeme do všech podrobností, vás odvedou hypertextové odkazy na odpovídající místa na webu, kde se tato problematika řeší a informace se průběžně aktualizují. Nejdůležitější z nich je <http://moodle.org/>, odkud je to jen skok na <http://docs.moodle.org/>, kde najdete dokumentaci k Moodle v mnoha jazycích, včetně češtiny. Z přiloženého CD se na tyto adresy dostanete na jeden klik (pokud jste ovšem připojeni k internetu).

Jak s knihou pracovat?

Jako každou jinou knihu i tuto můžete samozřejmě začít číst od první stránky a postupně se prokousat od *Úvodu* dalšími sedmi kapitolami až po poslední stránku, ale není to žádný román a hrozí vám vážné nebezpečí, že budete informacemi zahlceni.

Doporučujeme vám proto procházet publikaci podle toho, v jaké fázi seznamování s e-learningem a s tímto konkrétním virtuálním výukovým prostředím se zrovna nacházíte a jaké s ním máte další plány.

Pokud jste v e-learningu úplní začátečníci a jen matně tušíte, co to vlastně obnáší, doporučujeme začít nejprve motivační kapitolou *Sedm* (nikoli statečných, ale) *pádných důvodů, proč zrovna Moodle*.

Jestliže jste s prostředím Moodle už natolik seznámeni, že vám netřeba žádných motivačních vsuvek, ani informací o tom, proč právě Moodle by pro vaši školu mohl být vhodným řešením, pak se dle svého zaměření věnujte různým rolím, jež budete v Moodle zastávat nebo už zastáváte. A vy, ti hodně zkušení, snad v knize přece jen najdete něco, co ještě neznáte.

V kapitole *V roli hosta* se dozvíte, k čemu všemu máte přístup coby anonymní uživatelé bez zavedeného účtu. Ptáte se, proč byste se vlastně měli o roli hosta zajímat? Důvod je jeden jediný: inspirace. Pokud vás vstupní stránka jakékoliv instalace Moodle na světě vpustí do systému v roli hosta (máte opravdu z čeho vybírat na stránce <http://moodle.org/sites/>, kde je zaregistrovaných skoro 40 tisíc instalací), pak se můžete na návštěvě porozhlédnout a prakticky se inspirovat. I jako hosté potřebujete ovládat základy orientace v prostředí. Proto se tato kapitola letmo dotkne navigace v systému, a to především proto, abyste se v něm neztratili a nedospěli hned zkraje k názoru, že toto zdánlivě nepřehledné prostředí není nic pro vás. Přestože každá instalace Moodle může vypadat na první pohled jinak, ve své podstatě je Moodle více méně stejný, ať už má na sobě jakýkoli kabát.

Kapitola *V roli studenta* vás naučí, jak si měnit heslo a upravovat profil. Dále se podíváte na to, jak vypadá stejný kurz v různých designech. Získáte také další informace o navigaci v systému, k čemu jsou postranní bloky a jak je můžete měnit. Dozvíte se, jak vyhledávat kurzy, zapisovat se do nich, nastavovat si odebírání příspěvků z diskuzních fór tak, aby vám na jedné straně neunikla žádná důležitá informace, na druhé straně aby vám nepraskala mailová schránka ve švech, protože nevíte, jak zastavit příval příspěvků, o které nemáte zájem. Určitě se letmo zmíníme i o tom, jak komunikovat.

Nejdůležitější kapitola celé knihy, *V roli učitele*, vás provede prvními kroky, kterým se jako učitelé nevyhnete. Seznámíme vás se základními typy studijních materiálů a činností. V té souvislosti i s pravidly tvorby webových stránek. Nic se nebojte, nebudeme po vás chtít žádné znalosti zobáků a dalších znaků řeči html, protože Moodle obsahuje praktický editor, se kterým můžete formátovat text skoro jako ve svém oblíbeném kancelářském editoru. Dále si řekneme něco o rozumném využívání postranních bloků i o tom, jak můžete studentům navigaci zjednodušit nebo naopak zkomplikovat. Zkrátka a dobře, seznámíte se se všemi základními nástroji, které máte v Moodle pro svou pedagogickou činnost k dispozici.

O právech tvůrce kurzu se dozvíte v kapitole nazvané (jak jinak než) *V roli tvůrce kurzu*. Je velmi krátká, a to především proto, že rozdíl mezi učitelem s editačními právy a tvůrcem kurzu je minimální,

v podstatě jde skutečně jen o založení prázdného kurzu, vepsání názvu kurzu v plné a krátké verzi a o dalších pár kliků. Přesto je však role tvůrce kurzu nezastupitelná, protože jde vlastně o takového pomocníka administrátora, spojku mezi ním a učitelem. Těch pár řádků o tvůrci kurzu si určitě přečtěte, ať se z pomocníka nestane škodná.

Další kapitola je poněkud techničtějšího rázu a ne všechny bude zajímat, protože do role administrátora se většina z uživatelů Moodle nejspíš v životě nedostane. Nicméně je dobré vědět, co takový admin dělá, neboť se může stát, že budete jednou nějakého shánět a budete mu chtít vysvětlit, co po něm vlastně chcete a kde najde odpovídající informace pro tuto bohužel činnost, bez níž jsou naše učitelské dovednosti prakticky k ničemu.

Netřeba zdůrazňovat, že úplně nejlépe se vám bude s knihou pracovat přímo u počítače připojeného k internetu, kde si všechno, o čem se v textu dočtete a na obrázcích prohlédnete, hned přímo v systému vyzkoušíte. Pokud jste z rodu těch, kdo si všechno potřebují pěkně v klidu vyzkoušet a chtějí mít kompletní Moodle se všemi možnými moduly – ať už jen těmi, které jsou obsaženy ve standardní instalaci, nebo i takzvaných modulů třetích stran, které jsou ke stažení z moodle.org – a nechcete být závislí na rozmarech správce, pak vám doporučujeme instalovat si Moodle z přiloženého CD na lokální počítač a tam si s ním pohrát. Obávat se ničeho nemusíte, zkazit nic nemůžete, jediné, co vám opravdu vážně hrozí, je smrtelné nebezpečí, že rozšíříte řady nadšených moodlistů a propadnete kouzlu Moodle tak, že ztratíte poslední zbytky svého volného času – pokud jste ovšem z těch, pro koho není vyučování jen těžce vypocenou obživou, ale i posláním.

2 Sedm pádných důvodů pro Moodle

Pád první: kdo, co?

Moodle si můžeme snadno představit jako virtuální školu se vším, co ke škole patří.

Myslím, že tento popis je úplně dostačující, ale pokud vám nestačí, pak se můžeme pustit do trochu komplikovanějších definic: Moodle je software pro tvorbu elektronických kurzů dostupných online po internetu. Jde tedy o systém, který podporuje prezenční i distanční výuku a učení se prostřednictvím online kurzů dostupných na webu. S jeho pomocí lze snadno publikovat studijní materiály v různých formátech, zakládat diskuzní fóra, ukládat a hodnotit elektronicky odevzdávané úkoly, komunikovat prostřednictvím zpráv, které je možné si přečíst přímo v systému nebo se individuálně či hromadně rozesílají na uvedené e-mailové adresy, vytvářet online testy, spravovat třídy a nabízí řadu dalších činností, bez nichž je výuka online nemyslitelná.

Tento projekt, navržený na základě sociálně konstruktivistického přístupu ke vzdělávání, se neustále vyvíjí pod vedením svého duchovního otce Martina Dougiamase. Samotné slovo Moodle je akronymem pro Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment (Modulární objektově orientované dynamické prostředí pro učení se).

Další definici najdeme na serveru <http://moodle.org>, kde najdete také největší koncentraci expertů na Moodle ze všech koutů světa: „Moodle je softwarový balík určený pro podporu prezenční i distanční výuky prostřednictvím online kurzů dostupných na WWW. Moodle je vyvíjen jako nástroj umožňující realizovat výukové metody navržené v souladu s principy konstruktivisticky orientované výuky. Moodle umožňuje či podporuje snadnou publikaci studijních materiálů, zakládání diskuzních fór, sběr a hodnocení elektronicky odevzdávaných úkolů, tvorbu online testů a řadu dalších činností sloužících pro podporu výuky.

Moodle je volně šiřitelný software s otevřeným kódem. Běží na platformách Unix, Linux, Windows, Mac OS X, Netware a na jakémkoli dalším systému, který podporuje PHP. Data jsou ukládána v jediné databázi (největší podpora pro MySQL a PostgreSQL, lze použít i Oracle, Access, Interbase nebo ODBC).“

Nicméně nám se stejně nejvíc líbí lapidární popis Moodlu jako virtuální školy s učebnami, učiteli, žáky, domácími úkoly, společnými projekty, nástěnkami, žákovskými knížkami, komunikací – na to všechno existují v Moodle moduly, o kterých si budeme povídat v dalších kapitolách.

Pád druhý: koho čeho?

Bez peněz? Je možné instalovat Moodle bez jakýchkoli finančních investic a závazků?

Ano, je.

Moodle je poskytován zdarma jako Open Source, který spadá pod obecnou veřejnou licenci GNU. To v zásadě znamená, že je sice chráněn autorskými právy, ale dopřává přitom svým uživatelům značnou svobodu. Moodle lze instalovat i upravovat, pokud uživatel souhlasí s tím, že:

- bude tento zdroj poskytovat ostatním,
- nebude měnit ani odstraňovat původní údaje o licencích a autorských právech,
- uplatní stejné licenční podmínky u všech dalších odvozených produktů.

Nechceme samozřejmě vyvolávat mylný dojem, že e-learning je zadarmo a že si ho může běžně dovolit kdejaká malotřídka – i když právě ty by něco podobného potřebovaly nejvíc. Přestože samotná aplikace je zdarma, někdo ji musí na něco nainstalovat, nastavit, musí se o software, hardware a hlavně o studenty a učitele starat, metodicky radit a odborně garantovat úroveň vytvořených materiálů, udržovat krok s vývojem Moodlu, čas od času aktualizovat starší verzi na novější. A to není práce na víkend a volné chvíle po návratu ze zaměstnání.

K vytvoření kvalitních materiálů je navíc nutná intenzivní práce, která by mohla jedince velmi snadno zahltit. Výdaje za e-learning se zlevňují až opakovaným používáním vytvořených, nejlépe sdílených materiálů.

Pád třetí: ke komu čemu?

K čemu je Moodle?

Jde o virtuální výukové prostředí, v jehož rámci můžeme provozovat tak zvaný e-learning.

Co že je to za ošklivé slovo?

Definice e-learningu existuje celá řada, ale pro účely této publikace nám plně poslouží shrnutí, že e-learning je jakékoli cílevědomé, řízené a strukturované učení se prostřednictvím elektronických médií,

přičemž zdůrazňujeme právě ono „učení se“ nikoli jen „učení“ nebo „výuku“, jak se někdy tento pojem definuje. Akcentováním „učení se“ klademe důraz na studenta a jeho potřeby, nikoli na vyučujícího a vyplývá z něho i velmi důležitá skutečnost, že je to i učitel, který se společně se svým žákem učí.

Nemusí jít přitom jen o výuku/učení se pomocí počítače připojeného na síť, přestože se zde chceme zabývat především touto formou výuky online v prostředí Moodle. Pod pojem e-learning spadá například i pedagogické využití výukových programů z CD, videokurzy, interaktivní tabule, satelitní televizní pořady, rozhlasové vzdělávání, učení se prostřednictvím mobilu nebo jakýchkoli dalších elektronických médií, jichž se ještě můžeme při mohutném rozvoji informačních a komunikačních technologií dočkat.

Výuka pomocí internetu je pro nás důležitá především svou dostupností. Zpracovat kvalitní videoprogram a vysílat ho v televizi se nám totiž ani jako jednotlivcům ani jako škole nepodaří vytvořit. Jednoduchý, nicméně funkční a stále aktuální výukový materiál můžeme pro své studenty vytvořit snadno. Jednou z největších výhod distribuce prostřednictvím internetu je bezesporu snadnost a rychlost, s jakou může zprostředkovávat i velmi komplexní (přitom jednotlivému žákovi přesně na míru šité) vzdělání i do těch nejzapadlejších koutů země.

Pád čtvrtý: koho co?

Říkáte si možná a proč používat ke zpestření výuky zrovna (koho co) Moodle? Vždyť přece zajímavých zdrojů a nástrojů na internetu je tolik!

Odověď zní: Proč ne, když nám jeho prostředí nabízí něco, čeho jinak nedosáhneme, a tím je například:

- mnohem lepší organizace práce se zdroji,
- jistota, že máme všechno v jednom systému a nad vytvořenými materiály máme kontrolu,
- snadná aktualizace materiálů a jejich zprostředkování studentům (na jedno kliknutí je zviditelníme nebo naopak ukryjeme očím studenta),
- možnost diferencovat přístupová práva různým lidem v různých rolích,
- jednoduché vytváření pracovních skupin s různými právy a přístupy k různým částem kurzu,
- různé nastavení testů, drilů, anket nebo slovníků,

a to všechno s minimální starostí o prostředí jako celek.

Možná namítnete, že na webu je přece dostupná spousta jiných nástrojů, s jejichž pomocí lze funkce některých modulů Moodle do jisté míry nahradit. Například Google už teď nabízí mnoho aplikací, jejichž prostřednictvím lze se studenty sdílet studijní materiály a činnosti, přičemž výsledky práce lze prezentovat světu nebo jen vybranému

okruhu lidí. Problém podobných skupin nástrojů vidíme v tom, že jednotlivé aplikace nejsou dostatečně propojeny v celistvý systém a nedávají pocit bezpečí. Chceme-li chráněné prostředí, které se co nejvíce podobá situaci ve škole/třídě, pak je projekt Moodle, který je od začátku vyvíjen jako systém umožňující uvádět do praxe výukové metody navržené v souladu s principy konstruktivisticky orientované výuky, v současné době pořád ještě lepší varianta než jednotlivé nástroje poskládané a provázané do jakéhosi individuálního systému.

Instalaci systému Moodle máme zkrátka víc pod kontrolou a nemůže se nám stát, že se jednoho dne ke svým materiálům nedostaneme, protože je provozovatel odstranil, zcenzuroval nebo se ztratily při havárii serveru.

Pád pátý: oslovujeme, voláme!

Název Moodle [čteme múdl] se už i u nás v Česku natolik vžil, že jeho jméno běžně skloňujeme a jeho aktivním propagátorům říkáme moodlisti, případně moodláci. Ti u nás tvoří neustále se rozrůstající komunitu kolem první české instalace Moodlu na <http://moodle.cz>, na univerzitách a dalších školách, případně jezdí na moodlácké slety (pro něž se vžil termín MoodleMoot inspirovaný Pánem prstenů) podle toho, kde se zrovna v Evropě nebo i dále ve světě konají.

Moodle oslovuje miliony studentů a učitelů od malých instalací s jedním vyučujícím, přes komplex desítek navzájem propojených instalací až po největší britskou instituci distančního vzdělávání Open University se 200 000 studenty.

Jak je vidět, jediným limitujícím faktorem velikosti instalace je hardwarové vybavení. Jen na moodle.org je přes 400 000 registrovaných uživatelů, kteří tvoří znalostní komunitu, kde se řeší různé problémy nejen technického charakteru. Tam se také můžete obrátit s problémem. Při volání o pomoc se při tom obrovském množství určitě najde někdo, kdo přispěchá. Zvláště pokud najdete nějaký bug, brouka či štěnici, čímž pomůžete Moodlu v rozvoji a zvýšení kvality.

Moodle sám volá na své uživatele ve více než 75 jazycích, což je velká výhoda při studiu, protože můžeme do cizojazyčného prostředí ponořit žáky na jeden klik a navíc jednoduše lze Moodle využít při mezinárodních projektech, kdy si každá ze zúčastněných stran nastaví svůj jazyk a snáze se tak domluvíme.

Pád šestý: o kom o čem?

O rolích v Moodlu.

Před verzí 1.7 bylo v Moodlu pevně dáno pouze šest rolí seřazených od té nejmocnější až po nejmocnější v tomto pořadí:

- host,
- student,

- učitel bez práv úprav,
- učitel s právy úprav,
- tvůrce kurzu,
- správce.

Všechny tyto role lze samozřejmě nadále používat, ale kromě toho může správce navíc vytvářet role nové a těmto rolím přiřazovat různá oprávnění na různých úrovních (v různých kontextech).

Pro naprostou většinu výukových situací je tento počet rolí, jejich název a jednotlivé pravomoce zcela dostačující, ale může se například stát, že v kontextu firemního školení budete chtít přidat například roli manažer vzdělávání nebo asistent. To všechno vám může administrátor, tedy správce vaší instalace, snadno zařídit výběrem těch správných oprávnění.

Jeden člověk může mít podle kontextu různé role, různé role pak mají různá oprávnění. Kontextem nemusí být jen kurz. Mohou být jednotlivé stránky, kategorie kurzů, bloky a činnosti.

Nemáme v plánu zabývat se na tomto místě problematikou podrobněji, nicméně přece jen si ještě dovolíme pár slov o používaných termínech.

Používáme výraz tvůrce kurzu v souladu se zavedenými zvyklostmi, přestože nám připadá, že přesnější název pro tuto roli by asi byl zakladatel kurzu. Pod pojmem tvůrce kurzu bychom si totiž snadno mohli představit někoho, kdo tvoří koncepci kurzu, plán, vytváří materiály, je zkrátka tím, kdo kurz skutečně tvoří. V prostředí Moodle tato práce svou náplní spíše odpovídá roli učitele s právy úprav, je muž se však říká jen učitel na rozdíl od „neplnohodnotného“ učitele bez práv úprav, jehož úkolem je pouze učit a k žádnému vytváření materiálů nebo jejich změně se nedostane.

Uf, je to složité, ale odráží se v tom historie postupného rozšiřování počtu rolí a jejich diferenciací. Pro potřeby této publikace se však budeme držet ustáleného názvosloví v hierarchii host – student – učitel bez práv úprav – učitel – tvůrce kurzu – správce.

Pád sedmý: kým čím?

Výchova společně a s Moodle.

Začneme trochu zeširoka, čímž se omlouváme všem netrpělivým, ale konec konců tuhle podkapitolku klidně můžete přeskočit. Nám však připadá docela důležitá. Jednak proto, že se v ní s vámi chceme podělit o zkušenosti z jednoho MoodleMootu, který se konal v roce 2006 v prostorách Open University v Milton Keynes, a také proto, že by se nám díky právě informačním a komunikačním technologiím mohlo podařit něco, čeho bez nich prakticky nedosáhneme, a to splavnější komunikace mezi školou a rodiči.

Říkáte si možná a proč si proboha máme pomáhat ve výchově zrovna

(kým čím) Moodle?

A odpověď opět zní: Proč ne, když nám jeho prostředí nabízí něco, čeho jinak nedosáhneme, například koordinovanějšího postupu rodiny a školy, lepší vzájemné informovanosti a získání prostoru, kde se děti mohou světu pochlubit výsledky své práce.

Pokud má být výchovné působení školy a rodičů účinné, musí být především ve vzájemné harmonii. Je proto nutné, aby komunikace mezi školou a rodiči byla přirozená, co nejčastější a co nejvíce oproštěna od zbytečných stresů plynoucích z nezvyklosti situace, v níž se zatím běžně realizuje. K tomu je zapotřebí, aby obě strany byly v průběžném styku, měly dohodnuté místo, kde tento styk probíhá, aby měly čas pro vzájemné poznávání se, pro možnost vyjádřit své názory, nápady, pocity. Stručně řečeno, musí existovat prostor, kde může docházet k jejich vzájemnému prolínání a působení v mnohoúhelníkových silových polích běžných v každodenním kontextu těchto dvou důležitých faktorů výchovné praxe.

Současný běžný styk mezi rodiči a školou se většinou odehrává v nepříliš osobním prostředí třídních schůzek jednou za čtvrt roku, případně je rodič pozván na kobereček kvůli nepříjemnému chování potomka anebo přiběhne do školy ztropit scénu, ať už je to kvůli čemukoli, co se mu na vyučujících nebo na celé instituci nezdá. Není výjimečné, že mezi rodičem a učitelem/učitelkou panuje řevnivost a konkurenční boj, často způsobený zkreslenými informacemi, jejímiž přenositeli jsou zmatené nebo nesoustředěné děti.

V běžné školní praxi v podstatě neexistuje prostor, kam by obě strany mohly volně vstupovat v případě, že je něco tlačí nebo jen tak prostě ze zájmu, případně chtějí-li se o něco podělit. Rodiče nemají kde se dozvědět, co se dnes ve škole dělo, čím škola žije, jak si jejich dítě počíná v každodenním životě mimo domov, nemají kde se průběžně mezi sebou i s vyučujícím setkávat, nemají místo, kde by mohli sdílet. Učitelé zase nemají prostor, kam by jednoduchým způsobem vysílali průběžné signály a informace směrem k rodičům.

A přitom by stačilo tak málo.

Na již zmíněném setkání ve Velké Británii nás zaujalo vystoupení tří učitelek prvního stupně ze Spojených států, na jejichž škole využívají Moodle nikoli pouze jako výukovou platformu (protože si velmi dobře uvědomují, že tato věková kategorie žáků – pokud zrovna nejsou nemocní nebo jiným způsobem vyřazení z normálního školního stereotypu – potřebuje úplně jiný styl práce než sedět u počítače, sledovat obrazovku, klikat myší a „nasávat“ informace), ale především jako přirozený prostor pro vzájemnou komunikaci mezi školou, rodiči i žáky navzájem, jako jakousi výkladní skříň práce své třídy, jako remediální nástroj pro ty žáky, kteří nestíhají, jako individualizovanou péči o jakýmkoli způsobem z průměru se vymykajícím školákům. To, co v běžné třídě najdeme na nástěnce, má v jejich škole ještě svou digi-

tální a multimediální podobu na webu, která je přístupná všem zúčastněným kdykoli a odkudkoli. Na to, co by prvňáčkům musely pracně vypisovat do deníčků, jim stačí napsat vzkaz na web.

Vůbec nešlo o nějaké počítačové expertky nebo zanícené zastánkyně zavádění informačních a komunikačních technologií do výchovně vzdělávacího procesu za každou cenu. Byly to obyčejné pančelky spíše staršího věku, které však v praxi zjistily, že citlivým využíváním tohoto komunikačního kanálu mohou své výchovné i vzdělávací působení znásobit. A tak se pustily do práce s elánem a invencí vlastní právě zkušeným pedagogům. Stálo jim za to, aby se kvůli dětem (které s využíváním počítačů samozřejmě vůbec nemají problém, protože tyto technologie jsou pro ně stejně tak běžné jako elektřina, telefon nebo splachovací záchod) naučily „klikat myší“, psát v textovém editoru, vytvářet jednoduché prezentace, stahovat obrázky a ozvlášťňovat jimi úkoly, vzkazy, připomínky.

Nemáme důvod jim nevěřit, že udělat si do počítače přípravu na výuku je snazší, pohodlnější a trvalejší, než si ji psát na papír, a že tento způsob práce jim umožňuje po skončení vyučování okamžitě a „ještě za tepla“ věnovat několik minut pedagogické sebereflexi mnohem efektivnějším způsobem, než jak byly zvyklé doposud. Místo deníčků a žákovských knížek, které děti často zapomínají doma, používají prostor a nástroje pro dnešní generaci malých školáků běžné a přirozené. Rodiče, pokud chtějí, mají o práci svých dětí mnohem podrobnější přehled, mohou se v diskuzních fórech ptát a k různým záležitostem vyjadřovat průběžně, okamžitě a spontánně.

I u nás je už poměrně běžné, že jednotlivé školy mají své webové stránky, ale jejich udržování a aktualizace je pořád ještě natolik složitá věc, že je k tomu zapotřebí počítačového experta, který není vždy k dispozici, zvláště pokud by se jednalo o napsání jednoduchého vzkazu „Zítra jdeme do ZOO, nenoste si aktovky, ale vezměte si větší svačinu a peníze na vstupné.“ Využitím Moodle jako kombinace domovské webové stránky školy, individualizovaného prostoru pro jednotlivé třídy, kontinuální komunikace mezi těmi, kdo z praktických důvodů nemohou být v denním kontaktu, tj. mezi učitelem a rodiči, mezi rodiči a vedením školy, mezi rodiči různých dětí i mezi jednotlivými učiteli navzájem, se může vztah a společné výchovné působení vzdělávací instituce a rodiny dostat do úplně jiné dimenze, než na jakou jsme zatím zvyklí. A to už vůbec nehovoříme o neméně důležité zkušenosti, kterou sebou tato nová situace nese, že totiž děti přirozeným způsobem začnou internet chápat jako nástroj výchovy a vzdělávání, a nikoli pouze jako zdroj zábavy, her, rozptýlení a úniku.

Dočetli jste až sem? Děkujeme za pozornost a teď hurá na Moodle.

3 V roli hosta

Vstup do kurzů jako host

Host je anonymní účet, jehož prostřednictvím můžete přijít do Moodle na návštěvu. Ne každá instalace Moodle tuto možnost poskytuje. Zda bude systém hostům přístupný či nikoli, záleží na administrátorovi, jestli tuto roli vůbec povolí. Učitelé pak mohou povolit nebo zakázat přístup hostům do svých kurzů zvlášť.

V různých instalacích systému Moodle se může vstup pro hosty lišit. Někde se vás zeptají, zda se chcete přihlásit jako host, jinde vás pustí dál bez ptaní a jen čas od času jemně upozorní na to, že pro tu či onu činnost nemáte z titulu hosta oprávnění a zeptají se vás, zda se skutečně nechcete přihlásit jako registrovaný uživatel.

Jakmile se už jako host v systému pohybujete, přístupnost jednotlivých kurzů vám signalizuje ikonka, která většinou vypadá takto: . Jak už jsme se zmínili, design může být různý až nejrůznější, takže tato ikonka může vypadat takto , ale i úplně jinak. Dobrá rada nad zlato: všechny ikonky v Moodle vám stručně sdělí, k čemu slouží, jakmile nad ně přejetete myší.

Pokud se vedle této ikonky objeví i klíč: , je jasné, že ke vstupu ještě potřebujeme znát heslo. Při pokusu o vstup do kurzu se nám totiž objeví pole pro vepsání klíče doprovázené textem podobného znění: *Tento kurz vyžaduje 'klíč k zápisu'* – jako host jej musíte zadávat při každém vstupu do kurzu. Klíč vám může sdělit vyučující, většinou ten, který je uveden na prvním místě v seznamu učitelů.

Pokud se pokusíte vstoupit kurzu, který není hostům otevřený, systém vám to zdvořile, ale nesmlouvavě oznámí: *Je mi líto, 'Kurz numismatiky' neumožňuje vstup pro hosty.* Při dalším stisku tlačítka *Pokračovat* vás systém vrátí na vstupní stránku s nadějí, že si svou anonymitu přece jen rozmyslíte a přihlásíte se jako autorizovaný uživatel.

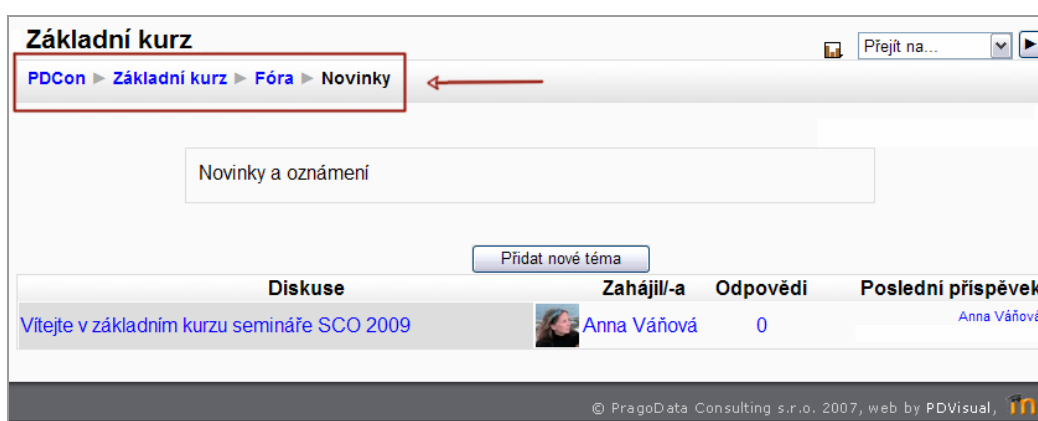
Host má práva v kurzu velmi omezená, ať už jde o hosta s klíčem nebo bez. Nemůže skládat testy, přispívat do diskuzních fór, odevzdávat úkoly, host se smí prakticky jen koukat a nic víc. Pokud se například pokusí nastavit si odběr z diskuzních fór, dozví se: *Bohužel, hosté nemohou odebírat příspěvky e-mailem. Chcete se nyní přihlásit jako plnohodnotný uživatel?*

Navigace v systému

Přestože mají hosté velmi omezené pravomoce, navigaci v systému by měli zvládnout i coby tišší pozorovatelé, zvláště když je tak jednoduchá.

Základním navigačním prvkem je lišta umístěná vždy nahoře na stránce. Pokud se vám někdy lišta ztratí, pak vězte, že jste zabloudili někam úplně mimo výukový systém a vrátit se musíte například pomocí tlačítka zpět v prohlížeči.

Navigační lišta může vypadat například takto:

Drobečková navigační lišta.

Podle jednotlivých odkazů oddělených šipkou poznáte, kde se právě teď nacházíte a kam se můžete vrátit. Díky podobnosti se značením cesty zpátky domů z pohádky o Jeníčkovi a Mařence se navigační lišta někdy nazývá drobečková. Jednotlivé navigační díly jsou malé drobečky, které vás vždy zavedou zpět domů.

Na této liště na obrázku je domovem hlavní stránka celého systému (*PDCon*). Cesta k domovu vede zpátky na hlavní stránku kurzu odkazem *Základní kurz*. Zároveň z lišty vyčteme, že se nacházíme na stránce, kde jsou vypsány příspěvky ve fóru *Novinky*. Na přehled všech diskuzních fór kurzu se dostaneme pomocí odkazu *Fóra*.

S podobným principem jste se pravděpodobně setkali u mnoha jiných webových stránek a systémů. Hlavním posláním lišty je, aby se uživatel neztratil, měl vždy přehled, kde je, a mohl se pohodlně přepínat mezi stránkami kurzů a jednotlivými materiály.

Navigace mezi jednotlivými studijními materiály jiná než přes navigační lištu nahoře pak může probíhat dalšími způsoby, které se však odvíjejí od toho, které z postranních bloků vyučující do kurzu přidal. Uyučující má totiž nad všemi bloky plnou kontrolu a jen na něm závisí, které přidá a které ne. Kurz může být zcela bez postranních bloků.

Osnova témat

Úvod

Vítejte v kurzu Moodle. Tento kurz je určen především učitelům, kteří by si chtěli umět v prostředí systému Moodle vytvořit e-learningový kurz a potažmo takzvaným designérům, kteří by se chtěli naučit pomáhat učitelům kurzy vyvířet. Abyste si nemysleli, že jdete studovat zajíce v pytli, pročtete si materiál *Co se v kurzu naučíte*.

 [Co se v kurzu naučíte](#)

 [moodle.org](#)

 [Hlavní fórum](#)

1 Komunikace: □

Prvním komunikačním nástrojem, se kterým se v kurzu na vlastní kůži seznámíte, je fórum. Těch je v kurzu hned několik. Hlavní fórum je Studijní a budeme se v něm snažit podníit Vaše kreativní myšlení a kolaborativní učení jednotlivými úkoly.

Fórum společenské je určeno pro volnou diskuzi nad nesmrtelností brouka a nekladou se na něj žádná omezení.

Další fórum, které je mimo tento kurz, se zabývá technickými a organizačními problémy, dotazy a náměty, se kterými se během studia setkáte. Fórum je společné pro účastníky všech kurzů a najdete jej jako samostatný kurz pod odkazem *Prostor k řešení problémů*.

Co se týče dalších komunikačních kanálů, každý týden - počínaje třetím - se bude v předem určenou dobu konat synchronní online diskuze na dané téma v modulu chat.

 [Studijní fórum](#)

 [Chat](#)

 [Úkoly pro 1. týden.](#)

 [Zajímavé odkazy](#)

Kurz bez postranních bloků.

Vám pak nezbývá nic jiného, než orientovat se pouze s pomocí navigační lišty.

Postranní bloky a navigace

Blok *Odkazy na oddíly* nám ulehčí odskoky k jednotlivým tématům, takže v případě velkých kurzů nemusíme dlouze skrolovat, ale skočíme si přímo do oddílu, který nás zajímá.

Dalším blokem, který usnadňuje navigaci, je blok *Činnosti*. Na ilustračním obrázku dál v textu vidíme, že činností je v kurzu hodně – chat, databáze, diskuzní fóra, knihy a studijní materiály. Blok s názvem *Činnosti* umožní studentovi se v kurzu orientovat podle jednotlivých činností (chce si například prohlédnout všechna fóra bez ohledu na jejich umístění a přesvědčit se, zda nepřehlédl nějaký nový příspěvek).

Dalším blokem je *Kategorie kurzů*, která umožňuje snazší pohyb po celém prostoru Moodle. Blok *Správa* pak hostu nabízí, aby se do kurzu zapsal. Pro tento úkon by však musel být nejdříve do systému přihlášen, a proto, kdyby náhodou na odkaz *Zapsat se do kurzu* klikl, dostane se na vstupní stranu a bude vyzván k přihlášení. Po přihlášení by už ale splňoval podmínky studenta a nikoli hosta a o tom si budeme povídat v příští kapitole.

Stejný kurz s postranními bloky pak bude vypadat trochu jinak než na předchozím obrázku.

The screenshot shows a Moodle course page with a sidebar on the right. The main content area is titled 'Osnova témat' and contains an 'Úvod' (Introduction) section and a '1 Komunikace:' (Communication) section. The sidebar contains several blocks: 'Správa' (Management) with options like 'Přidělit role', 'Známky', and 'Vyškrtnout z DVPP Moodle'; 'Odkazy na oddíly' (Links to sections) with the number '1 3 8'; 'Činnosti' (Activities) with options like 'Chatování', 'Databáze', 'Fóra', 'Knihy', and 'Studijní materiály'; and 'Kategorie kurzů' (Course categories) with options like 'Company education', 'Teacher training', 'Demo kurzy', and 'Semináře'.

Učitel může umístit postranní bloky vpravo i vlevo podle svého uvážení.

Práce s osnovou kurzu

Další vymoženost, kterou Moodle nabízí pro snadnější práci s jednotlivými týdny nebo tématy, a to i hostům, je nechat si otevřené pouze aktuální téma. Dosáhneme toho tak, že v horním pravém rohu zvoleného týdne/tématu klikneme na ikonu s obdélníčkem. Na obrazovce nám pak zůstane viditelné jen takzvané nulté téma, obsahující obvykle souhrn informací o kurzu, a to téma nebo týden, které jsme si zvolili.

Na obrázku vidíte osnovu kurzu a první téma (*Komunikace*). V horním rohu prvního tématu je při základním zobrazení ikona obdélníčku, který nám říká, že dále na stránce následuje jedno téma po druhém.

Standardní zobrazení osnovy kurzu.

Na spodním obrázku jsou pak obdélníky dva, což signalizuje, že jsme si přepnuli do režimu s pouze jedním viditelným tématem.

Osnova kurzu se sbalenými tématy.

Z tohoto tématu se dostaneme na jiné buď tak, že přejdeme na jedno z témat, která jsou vypsána v roletce dole na stránce nebo se vrátíme přes dva obdélníky zpět k zobrazení všech témat pod sebou.